

Aktuelle problemer omkring ungdoms- fængselsstraffen*)

Af vicefængselsinspektør B. PALUDAN-MÜLLER

Da man ved straffelovsændringen i 1933 introducerede den særlige straf af ungdomsfængsel for visse lovovertrædere i alderen 15—21 år, var tanken ikke at straffe dem strengere gennem en ubestemt straf, men tværtimod at give disse unge et tilbud, en chance for gennem opdragende foranstaltninger at hjælpe dem ud af en begyndende vanedannende kriminell løbebane og tendens til asocial levevis. Der skulle ved fuldbyrdelsen lægges vægt på de unges karaktermæssige og sociale udvikling og gives dem mulighed for at uddanne sig som andre unge. Straffen skulle udstås i særlige anstalter, og der blev lagt vægt på at undgå en traditionel fængselsmæssig påvirkning og placering.

I.

Ved indførelsen af denne særlige sanktion for unge lovovertrædere i 1933 oprettede man ungdomsfængslet på Søbysøgård, som en efter den tids forhold åben anstalt, og i Statsfængslet i Nyborg indrettede man et mindre antal celler til modtagelse og isolationsafdeling for Søbysøgård.

Indtil 1954 oversteg de årlige antal domfældelser til ungdomsfængsel ikke 100, bortset fra 2 år kort efter krigen. I 1954 havde man kun 54 domfældelser til ungdomsfængsel. Derefter skete der en ændring i retspraksis, som samtidig med at de store årgange begyndte at passere den kriminelle lavalder, medførte en eksplosiv udvikling i antallet af domfældelser til ungdomsfængsel, og det blev nødvendigt at oprette endnu et åbent ungdomsfængsel i Møgelkær og senere på Kærshovedgård, hvorimod man ikke mente det påkrævet at oprette et selvstændigt lukket ungdomsfængsel.

Et af justitsministeriet i 1960 nedsat anstaltsudvalg beregnede belægget i ungdomsfængslerne i årene op til 1970 til at ligge omkring 500. Kulminationen skulle indtræde i 1966 med et maksimalbelæg på 537 indsatte. Denne prognose er — heldigvis må man sige — ikke slået til. Antallet af indsatte i ungdomsfængsel faldt i 1966 til 228, så der kun hensat 397 personer i samtlige ungdomsfængsler ved udgangen af 1966, medens tallet ifølge prognosen skulle have været ca. 530, altså 140 færre end beregnet. Det foreløbige maksimum blev nået i februar 1935 med 470 indsatte i samtlige ungdomsfængsler.

*) Foredrag i Dansk Kriminalistforening, februar 1967.

Det er således en glædelig nedgang, der er sket i antallet af indsættelser i ungdomsfængsel, og så meget glædeligere, hvis der er tale om et fald i den *alvorligere* ungdomskriminalitet. Så vidt jeg har fået oplyst, er der ikke sket en ændring i retspraksis. Der er tilsyneladende ikke sket det, at disse 140 har fået tidsbestemte straffe og nu afsoner i Renbæk eller Nr. Snede.

II.

Ungdomsfængslerne råder over en modtagelsesafdeling, der er placeret i Vestre Fængsel i København med 60 pladser, Søby-søgård med 90 pladser, Møgelkær ligeledes med 90 pladser, Kærshovedgård med 35 pladser og det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg med 150 pladser, heri inkluderet en specialafdeling for dem, der har behov for en særlig intensiv psykiatrisk og pædagogisk behandling. Det giver en samlet kapacitet på 425 pladser, hvilket vil sige, at ungdomsfængslerne på nuværende tidspunkt tilsyneladende har tilstrækkelig kapacitet, men af disse 425 pladser er omtrent halvdelen i lukkede anstalter, nemlig 60 i modtagelsesafdelingen og 150 i Nyborg.

Alle, der dømmes til anbringelse i ungdomsfængsel, overflyttes til modtagelsesafdelingen på VESTRE FÆNGSEL, uanset hvor i landet, de er dømt. Efter 1—2 måneders ophold dér bliver de, efter drøftelse på et månedligt fællesmøde mellem ungdomsfængslernes ledere, fordelt efter følgende hovedretningslinier: SØBYSØGÅRD modtager det mindst belastede klientel. De mere institutionsvante og mere belastede kommer til MØGELKÆR, medens resten overføres til det lukkede UNGDOMSFÆNGSEL I NYBORG. Det gælder:

- 1) Dem, der er så *hårdt belastede i kriminel eller institutionsmæssig henseende*, at man må anse det for utilrådeligt at anbringe dem direkte på åbne anstalter.
- 2) Dem, der *tiltrænger længerevarende psykiatrisk behandling*.
- 3) Dem, der er *rømmet* meget hyppigt fra børne- og ungdomsforsorgens institutioner.

UNGDOMSFÆNGSLET I NYBORG virker tillige som

- 4) *Modtagelsesafdeling for genindsatte* og desuden flytter man til NYBORG fra de åbne ungdomsfængsler
- 5) Dem, der har vist sig *uegnede til behandling under friere forhold* og i det større fællesskab dér. Det drejer sig hovedsageligt om dem, der har gjort sig skyldige i undvigelse eller udeblivelser fra orlov, samt dem, der under afsoning på de åbne anstalter har vist sig så konfliktfyldte, at en mere intensiv psykiatrisk behandling er påkrævet.

NYBORG er endvidere stadig

- 6) *Isolationsafdeling for ungdomsfængslet på SØBYSØGÅRD og KÆRSHOVEDGÅRD* og
- 7) *Modtagelsesafdeling* for de — meget få — der får ny dom til ungdomsfængsel, gerne som følge af kriminalitet efter undvigelse.

Til KÆRSHOVEDGÅRD overføres som hovedregel kun genindsatte fra UNGDOMSFÆNGSLET I NYBORG.

Det bemærkes, at der ikke sker flytninger mellem de åbne ungdomsfængsler indbyrdes. De indsatte kommer dertil fra modtagelsesafdelingen eller ved alle senere flytninger fra Nyborg, der som det eneste ungdomsfængsel ikke selv „vælger“ sit klientel. Er en person på sin færd gennem ungdomsfængslerne kommet til Nyborg, må han blive dér, til et af de åbne ungdomsfængsler er villig til at modtage ham.

For alle, der således af den ene eller anden årsag afleveres til det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg, gælder imidlertid, at de principielt *skal* flyttes til åbent ungdomsfængsel, så snart de skønnes at være egnede dertil.

Erfaringerne tyder imidlertid på, at det er skadeligt med for megen flytten frem og tilbage med de indsatte. Det er overvejende de samme, man flytter, som man allerede inden for børneforsorgen havde vanskeligt ved at placere, og som har været på flere, undertiden mange hjem og institutioner, før de havner i ungdomsfængsel. Det kan i enkelte tilfælde dreje sig om til 20 forskellige institutioner før indsættelsen i ungdomsfængsel, hvor de så starter på modtagelsesafdelingen, derefter går til det lukkede ungdomsfængsel, så til et åbent ungdomsfængsel og efter en undvigelse tilbage til det lukkede ungdomsfængsel for så påny at komme på et åbent ungdomsfængsel, hvor de i heldige tilfælde falder til ro og bliver til løsladelsen. 4 flytninger er ikke usædvanligt under samme afsoning, og i undtagelsestilfælde er man oppe på 6—7 flytninger.

De når ikke at falde så meget til noget sted, at man kan få den optimale behandlingsmæssige påvirkning. Der sker for mange brud på kontakterne, og en uddannelses- og behandlingslinie, der er lagt i det ene ungdomsfængsel, kan kun vanskeligt fortsættes i det andet ungdomsfængsel, da den pædagogiske behandling netop er så afhængig af de enkelte terapeuter.

III.

På modtagelsesafdelingen udføres et meget omhyggeligt arbejde med at samle alle tilgængelige oplysninger om de domfældtes personlige udvikling, og man udarbejder på baggrund heraf en

social anamnese (det, vi i fængsels sproget kalder indrulling). Endvidere iagttager man nøje den pågældendes adfærdsmønster i skole, på værksteder, i samvær med andre indsatte og under enkeltsamtaler, således at man foruden det indtryk, man kan få gennem de ofte talrige erklæringer fra børneforsorgsinstitutioner og mentalerklæringer, tillige kan få en af erfarne fængselsfolk foretaget personlig vurdering af de pågældende. Resultatet af disse undersøgelser og vurderinger forelægges lederne af ungdomsfængslerne på et månedligt fællesmøde, hvor man fordeler de domfældte efter de hovedretningslinier, som blev skitseret tidligere. Opholdet på modtagelsesafdelingen varer som regel 1—2 måneder.

Størsteparten af de nydomfældte flyttes fra modtagelsesafdelingen til åbent ungdomsfængsel, men i 1964 blev 19 %, 1965 18 % og i 1966 10 % af de nydomfældte flyttet direkte til det lukkede ungdomsfængsel fra modtagelsesafdelingen.

Af dem, der blev flyttet på åbne anstalter, flyttes som regel lidt over en fjerdedel senere til det lukkede ungdomsfængsel på grund af undvigelse, orlovsudeblivelse, af psykiatriske, disciplinære eller andre årsager.

Alt i alt passerer $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ det lukkede ungdomsfængsel, og $\frac{1}{4}$ bliver der til løsladelsen.

Der har ved flere lejligheder, senest af Straffelovrådet, været rejst tvivl om berettigelsen af at opretholde ungdomsfængslernes modtagelsesafdeling. Det er ikke, fordi der er grund til at rette kritik mod det arbejde, der udføres på modtagelsesafdelingen, da dette arbejde gøres meget samvittighedsfuldt og dygtigt, men det betyder en yderligere institutionsanbringelse for de domfældte, og endvidere betyder det en kontakt, der føles af de domfældte som behandling. Man kan tvivle på, om det er nødvendigt at have en særlig modtagelsesafdeling i Danmark, hvor sagerne er så vel oplyste — også hvad de personlige forhold angår. Vi har i årene efter krigen fået et veluddannet personale i arresthusene, som skulle være i stand til at foretage samme iagttagelser som personalet på modtagelsesafdelingen, hvortil kommer, at arresthuspersonalet i hvert tilfælde i provinsen ofte vil have kendskab til den domfældtes miljø. Endvidere aflægger man fra modtagelsesafdelingen besøg i den domfældtes hjem, uanset hvor i landet han kommer fra, så man kunne måske kombinere sådanne besøgsrejser med et samtidigt interview af de pågældende i arresten.

Der kan anføres andre forslag til en anden fordelingsform, hvoriblandt skal peges på den af fængselsdirektoratet gennem adskillige år foretagne papirfordeling af domfældte til statsfængsel.

Man kunne måske på tilsvarende måde lade inspektøren for

et af ungdomsfængslerne foretage en sortering på papiret af de domfældte, og denne inspektør kunne forsynes med tilstrækkeligt forsorgspersonale, som kunne rejse rundt til arresthusene og interviewe personalet og den domfældte, samtidig med, at der foretages miljøundersøgelse. Dette personale kunne derefter foretage den såkaldte indrullering, hvorefter sagerne skulle forelægges for fællesmødet, mødet mellem anstaltslederne.

Det er muligt, at denne undersøgelse og indrullering vil tage omtrent lige så lang tid som det nuværende ophold på modtagelsesafdelingen, men man undgår at foretage en flytning til en anstalt, som kun har sorteringsmæssige og vurderingsmæssige opgaver, og hvor ingen behandling skal finde sted; man undgår at rejse et behandlingsbehov og skuffe en behandlingsforventning hos den domfældte, således som tilfældet er nu, og hvis uheldige virkninger er fremhævet af erfarne terapeuter og psykologer.

Man bør også tilstræbe at undgå, at alle, der er dømt til ungdomsfængsel, først blandes sammen i én stor fællesgruppe, hvor de lærer hinanden at kende, for derefter at blive sorteret til forskellige slags ungdomsfængsler. Dem, der kommer til Søbysøgård og Møgelkær er glade, medens dem, der kommer til Nyborg, føler sig udstødte og kasserede.

IV.

Man må også overveje, om den hidtidige regel om, at ungdomsfængsel principielt skal udstås i en åben anstalt, ikke bør ændres, og et selvstændigt lukket ungdomsfængsel oprettes, uafhængigt af det statsfængsel, som det for øjeblikket er en filial af og integreret i. Det er flere forskellige grupper unge, der i dag dømmes til ungdomsfængsel, end i 1933. Man får stadig i ungdomsfængslerne „Goll's raske drenge“, der går til Søbysøgård, og man får også en lidt mere belastet gruppe, der godt kan behandles under friere forhold. Disse bliver anbragt på Møgelkær. Men der synes at være en tendens til, at ikke helt så mange af de raske drenge får ungdomsfængsel i dag som tidligere. Man må formode, at den mindre belastede gruppe i dag klarer sig med betingede domme eller forsorgsdomme, bl. a. p. gr. a. den større udbygning og bedre organisering, der er sket af Dansk Forsorgsselskab. Der vil også fremover være brug for åbne ungdomsfængsler, men vi må regne med, at vi er heldige, hvis kun $\frac{1}{3}$ af dem, der fremtidigt dømmes til anbringelse i ungdomsfængsel, skal anbringes i det lukkede ungdomsfængsel. I Sverige regner man vist med, at $\frac{2}{3}$ skal i lukket anstalt.

I alle tilfælde må den hidtidige opfattelse af, at ungdomsfængsel er lig med behandling på åben anstalt, forlades, eller retspraksis må ændres, således at man kun dømmes dem til ung-

domsfængsel, som man på forhånd anser det for muligt at have under friere forhold, medens man lader resten få en tidsbestemt, almindelig fængselsstraf eller særfængsel.

V.

Man kommer så uvægerligt ind på spørgsmålet om, hvor vidt den relativt ubestemte straf af ungdomsfængsel bør opretholdes, eller om man bør gå over til udelukkende at anvende tidsbestemte straffe.

Ungdomsfængsel er ment som en værdifuld chance for de unge lovovertrædere og blev oprindelig kun anvendt over for dem, der fandtes egnede til at gennemgå „varige og opdragende foranstaltninger“, men ved straffelovsændringen i 1961 udvidedes rammen til at omfatte alle unge, for hvem det skønnedes formålstjenligt. Det er stadig en chance for dem, der er egnede til behandling på de åbne ungdomsfængsler, og det kunne og burde også være det for dem, der anbringes i lukket anstalt, men det opfattes ikke som sådan af disse. De føler sig uretfærdigt behandlede ved at afsone en ubestemt straf i et „rigtigt“ fængsel, og de har svært ved at se noget tilbud eller nogen chance, da forholdene stort set er de samme for dem, der sidder i statsfængslet. Det er imidlertid tvivlsomt, om domstolene, selv ved indhentelse af erklæringer fra eksperterne, vil være i stand til at foretage den rigtige sortering af dem, der vil være egnede til at være i åbne anstalter, eller om det alligevel ikke vil medføre, at en vis gruppe viser sig uegnede til behandling under friere forhold.

Som det fremgår af det omdelte materiale, har godt halvdelen af dem, der kommer i ungdomsfængsel, tidligere været anbragt på institutioner under børne- og ungdomsforsorgen. Denne anbringelse er også af relativt ubestemt karakter, men det er almindelig kendt, at mange undviger og begår omfattende kriminalitet i håb om, at de derved kan kvalificere sig til en tidsbestemt straf og derved faktisk forbyde sig ud af børne- og ungdomsforsorgen.

Hvis man forlod princippet om ubestemt straf for disse unge lovovertrædere, ville børne- og ungdomsforsorgen antageligt få betydeligt flere problemer med rømminger fra deres institutioner, end de allerede har. Også i ungdomsfængslerne sker det, at nogle undgivere tror på, at de ved at begå rigtig mange nye lovovertrædelser vil kvalificere sig til tidsbestemt straf, hvorved de tror, at de undgår at komme tilbage til ungdomsfængsel. Hvis dette skete, ville vi også inden for ungdomsfængslerne få et betydeligt større antal rømminger, ligesom vi formentlig vil få betydeligt flere overfaldssager, end vi har nu. Det bør og skal være et grundprincip, at man ikke kan forbyde sig til anden og i realiteten korterevarende strafform end den, man i forvejen har.

En relativt stor gruppe af dem, der idømmes ungdomsfængsel, er i mentalerklæringen klassificerede som sinker. Man har derfor, bl. a. i straffelovskommissionens betænkning for 1959, været inde på, at der skulle oprettes en særlig sinkeafdeling for ungdomsfanger. Dette er imidlertid ikke sket, og det er måske også tvivlsomt, om de pågældende er egentlige sinker, eller om de ikke snarere er skoleforsømte, således at de kun fremtræder som sinker. Ved den meget individualiserede undervisning i ungdomsfængslerne, hvor hovedvægten lægges på tilegnelse af elementære skolekundskaber, viser det sig, at størstedelen af denne gruppe hurtigt opnår en sådan læse- og regnefærdighed og andre kundskaber, at de kan placeres i hvert fald i den lavere del af normalgruppen.

En anden gruppe udgøres af dem, der af en eller anden årsag synes at tiltrænge intensivere psykiatrisk og miljøterapeutisk behandling, og hvor man ofte er i tvivl om, hvor vidt man skal dømme til anbringelse i ungdomsfængsel eller i særængsel.

Med henblik på særlig intensiv behandling af denne gruppe blev der for 5 år siden oprettet en speciel afdeling ved det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg, hvor man kan anbringe op til 18 unge. Denne afdeling er isoleret i forhold til det øvrige ungdomsfængslet, og de domfældte, der er anbragt dér, får en særlig intensiv pædagogisk-psykiatrisk-miljøbehandling og psykiatrisk medikamentel behandling. Denne gruppe står mellem ungdomsfængsel og særængsel, men er vanskelig at definere, før vi iagttager dem i ungdomsfængslet, og det vil være meget vanskeligt for domstolene at sortere dem.

Vi har, netop fordi straffen er relativt ubestemt, haft mulighed for at arbejde på langt sigt med denne tilpasningsvanskelige gruppe, som vi derefter har kunnet følge op gennem et intensivt forsorgsarbejde, der i alle tilfælde ledes fra ungdomsfængslet. De hidtidige resultater med behandling af denne gruppe har været forholdsvis gode og tilsyneladende bedre end for de øvrige, der sidder i det lukkede ungdomsfængsel. Der er ganske vist indført en særlig hjemmel i straffelovens § 41 stk. 4 til at fængselsnævnet kan overføre dem, der er uegnede til behandling i ungdomsfængslet, til særængsel. Denne hjemmel er hidtil kun benyttet i en halv snes tilfælde, og at det har drejet sig om meget vanskelige tilfælde, har vist sig derved, at heller ikke særængslet har magtet at behandle dem, idet de så godt som alle har fortsat deres kriminalitet, foruden at man også i særængslet har haft alvorlige vanskeligheder med nogle af dem.

Størsteparten af den gruppe, der afsoner i det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg, er imidlertid hverken sinker eller sådanne, der tiltrænger særlig psykiatrisk behandling, men udgøres af umodne, miljøskadede, undervisningsforsømte, frustrerede unge,

der tiltrænger langvarig og konstant påvirkning, dels under institutionsophold, dels ved efterfølgende prøvetid, før end de er i stand til at stabilisere sig i samfundet. Denne påvirkningsproces, der nok så meget tillige er en modningsproces, er det kun muligt at gennemføre med en ubestemt sanktion. Man må ikke på nogen måde vente et erkendt behandlingsbehov eller ønske hos disse unge. De opfatter det som en straf, at de anbringes i ungdomsfængsel, og kun gennem en intensiv, individuel påvirkning er det muligt at vække det faktisk eksisterende behandlingsbehov og komme ind til et virkeligt samarbejde med dem.

Hvis man anvender en relativt ubestemt straf af ungdomsfængsel over for disse behandlingsmæssigt særligt vanskelige unge, må det også være en selvfølge, at der gives dem den efter vor nuværende faglige viden og erfaring mest intensive individuelle behandling, der tager sigte på at gøre dem egnede til at klare sig i samfundet. Hvis dette forsømmes for dem, der kommer i det lukkede ungdomsfængsel, er det uretfærdigt mod dem at anvende en ubestemt straf, og det er vildledende over for domstolene, der har idømt ungdomsfængsel under urigtige forudsætninger.

VI.

For tiden optager det lukkede ungdomsfængsel halvdelen af pladserne i fængslet i Nyborg. Den anden halvdel er belagt med yngre domfældte, idømt almindelig tidsbestemt fængselsstraf. En fjerdedel af disse har tidligere siddet i det lukkede ungdomsfængsel og har endnu mange af deres kammerater og bekendte i det lukkede ungdomsfængsel. En del af dem er faktisk endnu under tilsyn af ungdomsfængslet, hvilket selvfølgelig er meget praktisk, men principielt er det så uheldigt, som det overhovedet kan være med netop denne sammenblanding. Hvis man for at udnytte pladsen absolut *skal* have en anden kategori af domfældte sammen med ungdomsfangerne i Nyborg, burde denne anden gruppe bestå af et ældre, ungdomsfangerne fjernerestående klientel. Skal man endelig have familien inden for samme mur, må det være bedre at have fædrene nede i den anden ende, end brødrene og svogrene.

Fængslet i Nyborg råder ikke over tilstrækkeligt varierede og adækvate behandlingsmuligheder til, at man — i hvert fald for øjeblikket — kan opfylde begge grupperes behov tilstrækkeligt. Størsteparten af de indsatte i ungdomsfængslet er beskæftiget ved pædagogisk værdiløst arbejde, såsom buksesyning, papirarbejde, herunder isætning af snore i mærkesedler, klemmearbejde o. lign. Der er kun værkstedsarbejde til ca. $\frac{1}{2}$ af de indsatte, en del arbejder sammen med statsfængselsfangerne, og resten arbejder alene i deres celler.

Placeringsmæssigt er de indsatte i ungdomsfængslet spredt over det meste af anstalten, og 1/5 er henvist til at bo i celler, der kun er 138 cm brede.

Administrativt og personalemæssigt er ungdomsfængslet sammenblandet med statsfængslet, hvilket virker uhensigtsmæssigt og vanskeliggør en koncentration om de specielle, individuelle pædagogiske synspunkter, der bør lægges til grund for behandlingen af de indsatte. Det medfører en stiv, reglementsbundet holdning over for de indsatte, idet der lægges unødigt vægt på behandlingsmæssigt irrelevante disciplinære hensyn for at få de indsatte til at indordne sig under fængslets unaturlige og kunstige atmosfære og generelle behandlingsplan, og behandlingen af de indsatte i ungdomsfængslet adskiller sig derefter ikke fra den traditionelle fangebehandling. Man kan nu engang ikke skubbe individuel behandling til side for organisatoriske og disciplinære hensyn.

Forudsætningen for den af straffelovskommissionen tilrådede ændring af retspraksis i 1954 og ændringen af straffeloven i 1961 var, at ungdomsfængslerne kunne præstere et mere kvalificeret behandlingsarbejde med hensyn til undervisning, uddannelse, arbejds træning m. v., end statsfængslerne, og at de anstaltsmæssige forhold, hvorunder ungdomsfængsel udstås også i øvrigt var forskellige fra de forhold, hvorunder ordinær straf udstås, men disse forudsætninger er ikke opfyldt for så vidt angår det lukkede ungdomsfængsel, lige så lidt som straffelovens krav om, at ungdomsfængsel skal udstås i en særlig anstalt, er opfyldt.

Den gruppe unge, der anbringes i det lukkede ungdomsfængsel, har oftest givet anledning til mange vanskeligheder allerede på børne- og ungdomsforsorgens institutioner, og mange af dem fortsætter livet igennem i andre fængsler og forvaringsanstalter, hvor de danner den hårde, institutionstilpassede kerne. Set fra dette synspunkt er det selvfølgelig bekvemt, at vi allerede i det lukkede ungdomsfængsel har lært dem fængselsdisciplinen, men for dem selv er denne vandring fra fængsel til fængsel en lidelse, og samfundsmæssigt er det spild af mennesker. Det er *nu*, når de kommer i ungdomsfængslet, og hvor de som følge af deres ungdom og umodenhed endnu er modtagelige og påvirkelige, at man har den store chance for at hjælpe dem. Bagefter, når de er stagnerede i en samfundsfjendsk holdning og kriminel levevis og er blevet fængselstilvante, er det for sent.

VII.

Beskæftigelsesmæssigt har det altid været ønsket, at man skulle søge at bibringe de indsatte en fagmæssig uddannelse. De hidtidige krav til fuld faglig uddannelse har imidlertid været for store til, at man normalt har kunnet påbegynde og gennemføre

en sådan uddannelse i ungdomsfængslerne. Men man har i de tilfælde, hvor en faglig uddannelse var i gang, ofte kunnet fortsætte denne og bringe den til gunstig afslutning, ikke mindst efter at der nu er tilvejebragt hjemmel til, at man også kan lade faguddannelse foregå ved placering hos private arbejdsgivere, endog langt fra selve ungdomsfængslet, således at de pågældende er udstationerede, ligesom man også kan give arbejdsteknisk undervisning og specialarbejderuddannelse på selve fængslet.

Man burde nok introducere arbejdsteknisk undervisning og specialarbejderuddannelse også i det lukkede ungdomsfængsel på bekostning af de produktive hensyn, der i den forbindelse må være aldeles underordnede. Det er ikke for at drive forretning, vi har fængsler.

VIII.

Ved straffelovsændringen i 1961 åbnedes der mulighed for at idømme personer mellem 21 og 23 år ungdomsfængsel, men denne mulighed er endnu ikke blevet anvendt. Den normale ungdomsfængselsalder ligger omkring 18—19 år ved indsættelsen, men der er en tydelig tendens til at anvende ungdomsfængsel på et yngre klientel end for en halv snes år siden. Denne udvikling forekommer rigtig, ikke mindst hvis man tager i betragtning, at ungdommen i dag tilsyneladende både fysisk og mentalt er tidligere udviklet end før. Men man kommer så til spørgsmålet, om grænsen nedad i forhold til børne- og ungdomsforsorgen er rigtig. 15-årige bliver kun sjældent idømt ungdomsfængsel og kun relativt få 16-årige. Hvis anvendelse af ungdomsfængsel over for 15—16-årige er sket, fordi børne- og ungdomsforsorgen har opgivet dem eller på grund af særlig grov kriminalitet, må man regne med, at de pågældende vil blive anbragt i det lukkede ungdomsfængsel. Hvis det lukkede ungdomsfængsel var udbygget med specialafdelinger, der særligt kunne tage sig af så unge indsatte, ville der ikke være betænkeligheder ved at modtage dem, men for øjeblikket er forholdene ikke til det.

IX.

Under første indsættelse kan de domfældte tilbageholdes i maksimalt 3 år, og i tilfælde af genindsættelse i op til 4 år, medregnet den tid, de afsønde under første ophold. Løsladelse på prøve bestemmes af fængselsnævnet. For 10—15 år siden var det almindeligt, at man lod de domfældte afsone omkring 2 år efter første indsættelse, men i de senere år har der været en klar tendens til at nedsætte afsoningstiden, så den for de åbne ungdomsfængsler nu ligger på gennemsnitligt under 1 år 6 måneder,

medens den for det lukkede ungdomsfængsels vedkommende er på omkring 1 år 9 måneder.

Da den tid, en domfældt er løsladt på prøve, ikke medregnes som afsoningstid, hvilket er tilfældet i visse andre lande, vil det sige, at de, der indsættes i ungdomsfængsel i en relativt ung alder, f. eks. 17-års alderen, kan være under ungdomsfængslets behandling enten i anstalten eller under ungdomsfængslets tilsyn i en meget lang årrække, der sammenlagt langt overstiger de 4 år.

Prøvetiden er sædvanligvis sat til 2 år ved første løsladelse, men der er i straffeloven åbnet mulighed for at forlænge den til 3 år.

Tilsynet føres i alle tilfælde fra det ungdomsfængsel, hvorfra han er løsladt, men dog således, at der er nært samarbejde med Dansk Forsorgsselskab, der gennem sine afdelingskontorer rundt omkring i landet fører tilsynene i samarbejde med ungdomsfængslerne. I prøvetiden følger ungdomsfængslerne nøje de prøveløsladte, som man i nogle tilfælde støtter økonomisk til gennemførelse af en uddannelse og undertiden også ved at gribe korrigerende ind. En særlig ordning blev for nogle år siden indført på Søbysøgård og har senere bredt sig til de andre ungdomsfængsler, idet man i visse tilfælde har tilbudt prøveløsladte, der af en eller anden grund var kørt fast, frivilligt ophold i ungdomsfængslet som såkaldte „hospitanter“.

I Nyborg bruges det fortrinsvis for dem, der har opholdt sig på den særlige afdeling. I øvrigt har ungdomsfængslerne mulighed for at forlange, at den prøveløsladte tager ophold på et optagelsehjem, som oftest Assersbølgård eller andet lignende sted. Der er dog det minus derved, at man råder over meget få optagelsehjem, og det lukkede ungdomsfængsel savner ofte passende anbringelsessted for prøveløsladte, der er blottet for kontakter og har brug for en slags familiepleje den første tid efter løsladelsen.

Netop denne gruppe trænger til en overgangsforanstaltning for at mildne overgangen fra det lukkede ungdomsfængsel til friheden, som de ofte aldrig har prøvet som voksne, og det ville derfor være ønskeligt, om man kunne indrette en særlig løsladelsesafdeling specielt for de indsatte i det lukkede ungdomsfængsel f. eks. i Odense i lighed med Nackahämmet i Stockholm.

Når en person genindsættes, kan det ske for overtrædelse af løsladelsesvilkårene, det vil i praksis sige unddragelse af tilsyn, arbejdsvægring eller at den pågældende uden egentlig at have begået erkendt kriminalitet er kommet ud i en så asocial, løs tilværelse, at man skønner, at det vil være for risikabelt for ham at forblive på fri fod. Det er dog kun relativt få, der genindsættes udelukkende for vilkårsovertrædelse, men flertallet genindsættes på grund af nye kriminelle forhold.

De sidste 5 år er knapt 40 % af de prøveløsladte fra samtlige ungdomsfængsler blevet genindsat én eller flere gange.

(i 1961 blev prvl. 286, i 1962 geninds. 111 = 38,8 %
i 1962 — — 324, i 1963 — 102 = 31,4 %
i 1963 — — 344, i 1964 — 148 = 43 %
i 1964 — — 373, i 1965 — 158 = 42,3 %
i 1965 — — 392, i 1966 — 141 = 36 %)

Efter gennemsnitligt 1 års ophold bliver den genindsatte som regel prøveløsladt igen, og tilsynstiden sættes da normalt til 1 år. Der kan så ske ny genindsættelse og fornyet prøveløsladelse. I få tilfælde har man været oppe på både 3 og 4 genindsættelser. Kun enkelte — 1—2 årligt — tilbageholdes i ungdomsfængslet i samtlige 4 år, ligesom det er yderst sjældent, at nogle løslades efter 3 års ophold uden prøveløsladelse forinden.

X.

Ved beregningen af afsoningstiden medregnes ifølge straffelovens § 46 stk. 2 ikke den tid, en indsat har afsonet disciplinærstraf af strafcelle, og fængselsopholdet kan arbitrært forlænges af inspektøren for fængslet med indtil $\frac{1}{3}$ af den idømte straf, uden at spørgsmålet skal forelægges for justitsministeriet end-sige domstolene. Idømmelse af strafcelle må ikke overstige 3 måneder for en enkelt forseelse. Strafcelle i så lang tid anvendes fortrinsvis som straf for undvigelse eller orlovsmisbrug, medens man anvender kortere tids strafcelle for mindre disciplinærbrud som slagsmål, arbejdsnedlæggelse og uartighed.

Undvigelse fra et fængsel er i sig selv ikke strafbart i Danmark, men straffes som disciplinærforseelse. Det er anklagemyndighedens sædvanlige praksis at fratage tiltale for de under undvigelsen begåede lovovertrædelser, når den pågældende er tilbageført til ungdomsfængsel, og der hersker i ungdomsfængslerne den opfattelse, at anklagemyndigheden ved meddelelse af tiltalefratagelse tager i betragtning, at den pågældende straffes disciplinært for undvigelsen.

Strafcellen er sædvanligvis en ganske almindelig celle, hvor den pågældende isoleres uden de sædvanlige begunstigelser, men beskæftiges uden dusør. Ungdomsfængslerne fik for nogle år siden tilladelse til at lempe de strenge regler for strafcelle. Det væsentligste ved straffen er imidlertid, at den tid, den pågældende hensættes i strafcelle, som anført ikke medregnes i beregning af afsoningstiden i ungdomsfængslet, selv om han faktisk opholder sig dér.

Det er vist noget i forhold til andre lande enestående, at fængselsledere har adgang til arbitrært at forlænge en domfældts fængselsophold med indtil $\frac{1}{3}$ af den idømte straf.

Det forekommer inkonsekvent i forbindelse med relativt ubestemte sanktioner som ungdomsfængsel og arbejds hus, hvor den fulde virkning af strafforlængelsen kun kommer til anvendelse i de få tilfælde, hvor den domfældte ikke løslades på prøve, og juridisk synes det betænkeligt at lægge så megen magt i hænderne på en enkeltperson uden retslige garantier mod vilkårlighed og uretfærdighed.

Strafcelle er desuden afsoning under former, som man i øvrigt har forladt som almindelig fængselsstraf. Hvorfor anvendes forældede strafformer i fængslernes interne straffemetoder?

Pryglestraffen bevaredes længere i fængslerne som disciplinærstraf end som offentlig straf. Straffen: Vand og Brød blev bevaret som disciplinærstraf for indtil en halv snes år siden, medens den i øvrigt bortfaldt for over 50 år siden som almindelig straf. Hensættelse i strafcelle svarer til de former for strafafsoning, der blev ændret for 20 år siden.

Det er ikke fængselsvæsenets opgave at straffe. Man sættes i fængsel som *straf*, ikke for at blive straffet. (Carcer ad continendos, non puniendos homines (Ulpianus)).

Hvis det i behandlingen er nødvendigt at skride ind over for den domfældte med disciplinære foranstaltninger, er der andre og bedre egnede pædagogiske midler end strafcelle. Hvis den domfældte har dårlig indflydelse på omgivelserne, kan man anvende isolation, og man kan fratage ham visse begunstigelser. Det kan heller ikke være rigtigt at anvende disciplinærstraffe som indirekte straf for kriminelle handlinger, begået under undvigelse, selv om det ikke direkte siges, at det er derfor. Man burde vel snarere i større omfang anvende ny dom til ungdomsfængsel, når der under en undgivelse er begået særligt mange lovovertrædelser, derimod helst aldrig en tidsbestemt straf, der kun bringer forvirring og uro i behandlingsplanen, og som alligevel ikke kan ophæve dommen til ungdomsfængsel. Man må i øvrigt erindre, at løsladelserne beslattes af det særligt kvalificerede fængselsnævn, der naturligvis informeres om undvigelse og kriminalitet under undvigelse, såvel som om hele den domfældtes adfærd under afsoningen. Løsladelser fra ungdomsfængsel finder sted, når det behandlingsmæssigt gunstigste tidspunkt efter fængselsnævnets opfattelse er inde, med en rimelig hensyntagen til den juridiske udmåling.

Det drøftes undertiden, om man skal nedsætte maksimumstiden for ophold i ungdomsfængsel til henholdsvis 2 og 3 år i stedet for de nuværende 3 henholdsvis 4 år, og man kunne i den forbindelse som anført pege på, at maksimumsrammerne som regel ikke udnyttes, og at første ophold i ungdomsfængsel nu kun undtagelsesvis overstiger 2 år, når man altså ser bort fra

den tid, der afsones som disciplinærstraf. Det er dog meget tvivlsomt, om tiden er inde til at afkorte straffelovens ramme for ungdomsfængsel.

Skulle man endelig drøfte maksimumstiderne, måtte der vel snarere peges på muligheden af at lade prøvetiden indgå som en del af afsoningstiden, som man har det, bl. a. i engelsk og amerikansk ret, men det ville indebære et afgørende brud på straffe-traditionerne i Danmark.

XI.

Ser man på, hvor mange, der klarer sig straffrit efter løsladelsen fra ungdomsfængsel, er det som sædvanligt vanskeligt at få et nøjagtigt billede. Hvis genindsættelse, selv om den sker efter tiltalefrafald, ikke skal betragtes som egentligt recidiv, men som continuation af behandlingen, og man udelukkende regner det som recidiv, såfremt de pågældende senere er idømt fængselsstraf (evt. forvaring eller sær-fængsel), ser det ud til, at Møgelkær og Søbysøgårds tilbagefaldsprocent ikke overstiger 33 %, medens det for Kærshovedgård angives at ligge på 50 %, og for Nyborgs vedkommende ser det ud til at ligge på mindst 85 %. I den forbindelse vil det være nærliggende at henvide til, at de åbne anstalter overflytter de dårlige prognoser til Nyborg, men det er ikke helt rigtigt. Man prøver at undgå flytning til Nyborg længst muligt af hensyn til de indsatte, og for ikke at bryde den behandlingslinie, man har lagt, selv om arbejdet med de vanskelige belaster hele behandlingspersonalet uforholdsmæssigt. De indsatte fremprovokerer imidlertid ofte selv overflytning ved at undvige.

Der er i denne indledning kun peget på enkelte af de problemer, der er knyttet til afsoningen af ungdomsfængselsstraffen i dag. Det er langt fra udtømmende, og mange lige så vigtige problemer som f. eks. personalets uddannelse er ikke nævnt.

For oversigtens skyld skal jeg kort resumere de væsentligste punkter, der er berørt:

1.

Hvad skyldes den overraskende og betydelige nedgang i antallet af indsættelser i ungdomsfængslerne. Der er 140 færre indsatte end beregnet? Hvorfor er tallet gået ned?

Hvor er de manglende? Hvem er de? Er det „Goll's raske drenge“, eller er det forvarings- og sær-fængselsemnerne, der går uden om ungdomsfængslerne?

2.

Er den nuværende anstaltsorganisation med en modtagelsesafdeling påkrævet og hensigtsmæssig, når man erindrer den tid, der spildes for de domfældte, og de ulemper, der er knyttet dertil?

3.

Skal den nuværende retspraksis opretholdes, hvorefter størsteparten af de unge grove kriminelle idømmes ungdomsfængsel, når erindres, at $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ afsoner størsteparten af tiden under forhold, der hverken i det ydre eller i behandlingen adskiller sig fra traditionel fængselsstraf?

4.

Skal strafferammen ændres, så maksimum nedsættes til 2, henholdsvis 3 år, eller skal man lade prøvetiden indgå i afsoningstiden?

5.

Skal begrebet strafcelle med dets strafforlængende virkning bibeholdes, og er det betryggende former, hvorunder denne disciplinærstraf anvendes?

6.

Kommer de unge i ungdomsfængsel i rette tid, for tidligt eller for sent?

Når ungdomsfængselsstraffen har opnået en sådan anerkendelse, at man i 1954 besluttede sig til at give dette behandlingstilbud også til de grovere og mere anløbne kriminelle, skyldes det det enestående dygtige arbejde, som fængselsinspektør Aage Hansen har udført på Søbysøgård. Det er Aage Hansen, der har skabt indholdet i ungdomsfængselsstraffen og tilliden til den. Med sin erfaring og fremsynethed har Aage Hansen til stadighed tilført straffen nye værdifulde pædagogiske elementer.

Der er desuden skabt 2 gode åbne ungdomsfængsler på Møgelkær og Kærshovedgård under ledelse af inspektør Ebbe og inspektør Sølling, men det fremragende arbejde, der gøres på disse åbne ungdomsfængsler, der også indfrier forventningerne til denne særlige strafform, kompromitteres af de yderst utilfredsstillende forhold for den trediedel, der er anbragt i det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg.

Det kan ikke fortsætte, som det er, til vi engang om 5 eller 10 år får bygget en ny anstalt.

Bent Paludan-Müller.